

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2024

Utsjoen kunta

SISÄLTÖ

1 Johdanto	3
2 Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila, osa 1.	3
2.1. Perustoimeentulotuki ja pienituloisuusaste	3
2.2. Lastensuojeluilmoitus	6
2.3. Asuinolot	8
2.4. Työttömyys	9
2.5. Hyvinvointikyselyt	9
3 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäisy, osa 2.	11
3.1. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut	11
3.2. Varhaiskasvatus	12
3.3. Koulujen oppilashuolto ja oppilaitosten opiskelijahuolto	13
3.3.1. Oppilas- ja opiskelijahuollon järjestäminen	13
3.3.2. Koulujen oppilashuollon ja oppilaitosten opiskelijahuollon kehittäminen	13
3.3.3. Kuraattori- ja psykologi- sekä psykiatriapalvelujen järjestäminen	14
3.3.4. Riippuvuuspalvelut	15
3.4. Nuorisopalvelut ja nuorten vaikuttaminen	15
3.4.1. Etsivä nuorisotyö	16
3.5. Lapsiperheiden kotiin vietävät palvelut, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö	17
4 Lastensuojelu, osa 3.	18
5 Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet, osa 4.	19
5.1. Haasteet ja tavoitteet	19
5.1.1. Nuorisotyö	19
5.1.2. Oppilas- ja opiskeluhuolto	20
5.1.3. Perhepalvelut	21
5.1.4. Varhaiskasvatus ja esiopetus	21
5.1.5. Terveystieteidenhuolto	23
5.1.6. Nuorten työllistyminen	24

1. Johdanto

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen Lastensuojelulain (LsL 417/2007) mukaan kunnan on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Tämän lain ohjaamana suunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta. Suunnitelma sisältää myös tiedot lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista sekä yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä. Lisäksi suunnitelman tulee sisältää tiedot suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Suunnitelmalla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa. Suunnitelma hyväksytään kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkastetaan vähintään kerran neljän vuoden aikana, lisäksi sen kehittämistoimet, sisältö ja voimavaraehdotukset on huomioitava kunnan talousarviossa ja suunnitelmassa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma koostuu neljästä osasta. Ensimmäinen osa kuvaa lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvoinnin tilaa. Toisessa osassa kuvataan toimet ja palvelut, joilla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistään ongelmia. Kolmannessa osassa kuvataan lastensuojelun tarpeet ja voimavarat Lapin hyvinvointialueella, Utsjoella. Neljäs osa kuvaa suunnitelman toteuttamisen ja seurannan.

Tämän suunnitelman tekoon on osallistunut moniammatillinen työryhmä sisältäen sekä Utsjoen kunnan sivistustoimen henkilöstöä kuin myös Lapin hyvinvointialueen oppilashuollon työntekijöitä.

2 Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvoinnin tila, osa 1.

Lasten ja nuorten kasvuolojen ja hyvinvoinnin tilan kuvaamiseksi Utsjoella on hyödynnetty Sotkanet-tietokantaa. Tietokannasta on haettu tietoa myös koko Suomen, Lapin hyvinvointialueen tai eri kuntien lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kasvuolosuhteita kuvaavia tilastoja.

	yhteensä
--	-----------------

2.1. Perustoimeentulotuki ja pienituloisuusaste

Alue	2020	2021	2022
Koko maa	18,0	16,1	14,1
Inari	13,4	8,5	7,5
Utsjoki	11,5	12,7	

Kuva 1. perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 7.12.2023.

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneita 18–24-vuotiaita on ollut Utsjoella vuosina 2020 11,5 prosenttia ja vuonna 2021 12,7 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä.

Aikasarja ilmaisee perustoimeentulotuen 18–24-vuotiaiden saajien määrän kehityksen. Kehitys on ollut hieman noususuuntainen vuoteen 2021. Vuoden 2022 tietoja ei ole ollut saatavilla tai tieto on tietosuojalain perusteella jätetty ilmoittamatta. Utsjokisten nuorten toimeentulotuen tarve on koko maan tilastoon verrattuna pienempi.

Perustoimeentulotuki koostuu toimeentulotuen perusosasta sekä muista perusmenoista. Perusosa on toimeentulotukilain 7 a §:ssä määritelty laskelmallinen oletama eri henkilöryhmien vähimmäiskulutustasoa vastaavien, jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvien menojen suuruudesta. Tuen saajalta ei vaadita erillistä selvitystä perusosan käytöstä. Harkinnan mukaan muina perusmenoina voidaan lisäksi hyväksyä tarpeellisen suuruisena mm. asumistukilain (408/1975) 6 §:ssä tarkoitettuja asumismenoja sekä vähäistä suurempia terveydenhuoltomenoja.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	10,5	9,4	8,7
Inari	9,1	6,1	4,0
Utsjoki	10,2	5,3	5,3

Kuva 2. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 7.12.2023.

Kuvan 2 indikaattori kertoo toimeentulotuen piirissä olevien lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Yksinhuoltajaperheillä on huomattavasti suurempi riski joutua turvautumaan toimeentulotukeen kuin kahden huoltajan perheillä. Osa yksinhuoltajaperheistä on jatkuvaa tukea tarvitsevia köyhinä pidettäviä lapsiperheitä. Osa tarvitsee tukea elämäntilanteensa takia lyhytaikaisesti varsinkin yksinhuoltajuuden alussa.

Utsjoella toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on vähentynyt kolmen viime vuoden aikana. Vuonna 2022 Utsjoella toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus oli 5,3 prosenttia Utsjoen lapsiperheistä.

Lasten pienituloisuusasteella kuvataan pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Kyse on mittarista, joka kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla. Mikäli alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste on korkeampi kuin väestön yleinen pienituloisuusaste, lapsiperheiden suhteellinen tuloasema on keskimääräistä heikompi.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	11,1	11,9	11,7
Inari	10,4	10,6	10,1
Utsjoki	16,1	13,6	20,9

Kuva 3. Lasten pienituloisuusaste Utsjoella, Inarissa ja koko maassa. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.3.2024.

Pienituloisuuden raja lasketaan joka vuosi uudestaan koko väestön valtakunnallisesta tulojakaumasta. Kaikilla alueilla on käytössä sama pienituloisuusraja. Näin ollen indikaattori kuvaa sitä, kuinka suuri osa alueen väestöstä on valtakunnallista mittapuuta käyttäen pienituloisia. Se voi poiketa paljonkin siitä, miten alueen väestö suhteutuu oman alueensa tulojakaumaan. Utsjoen lasten pienituloisuusaste on ollut laskeva vuosina 2020–2021 ja noussut vuonna 2022.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	12,5	13,2	13,4
Inari	11,6	11,8	11,6
Utsjoki	14,8	13,0	16,0

Kuva 4. Kunnan yleinen pienituloisuusaste Utsjoella, Inarissa ja koko maassa. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.3.2024.

Pienituloisuusaste mittaa suhteellisia tuloeroja. Utsjoella on vuonna 2021 ollut 13,0 prosenttia pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia henkilöitä kaikkiiin utsjokisiin henkilöihin suhteutettuna. Pienituloisuusaste on lähes sama kuin koko maata koskeva tulos.

Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. Pienituloisuuden asteeseen vaikuttavat ne muutokset, joita tapahtuu mediaanitulon alapuolella. Tulojen muutokset mediaanitulojen yläpuolella eivät sinänsä vaikuta pienituloisuuteen. Lähde: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/metadata/indicators/3099>.

2.2. Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä, kun huomaa itse tai saa tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Seuraavilla tahoilla on lastensuojelulain (13.4.2007/417, 25 §) mukainen ilmoitusvelvollisuus:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuolto tai lasten päivähoido;
- 2) opetustoimi;
- 3) nuorisotoimi;
- 4) poliisitoimi;
- 5) Rikosseuraamuslaitos;
- 6) palo- ja pelastustoimi;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottaja;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjä;
- 9) seurakunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitettu vastaanottokeskus tai järjestelykeskus;
- 11) hätäkeskustoimintaa harjoittava yksikkö;
- 12) koululaisten aamu- tai iltapäivätoimintaa harjoittava yksikkö;
- 13) Tulli;
- 14) rajavartiolaitos;
- 15) ulosottoviranomainen;
- 16) Kansaneläkelaitos.

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös yksityishenkilö, joka voi tehdä ilmoituksen halutessaan myös nimettömänä. Ilmoitus tehdään Lapin hyvinvointialueelle. Ensisijaisesti ilmoitus tehdään kirjallisena sähköisen järjestelmän kautta: www.lapha.fi/lastensuojeluilmoitus tai lomakkeella, jonka voi toimittaa postitse tai tuomalla kunnantalolla sijaitsevaan toimistoon. Lomakkeen voi täyttää ja tulostaa osoitteesta: <https://lapha.fi/hakemukset-ja-ilmoitukset-sosiaalipalveluihin>. Kiiretilanteissa ilmoituksen voi tehdä myös puhelimitse.

Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 25 vuotta. Alla olevassa kuvassa 5 on 0–9-vuotiaiden sekä 10–19-vuotiaiden lasten määrät Utsjoella sekä muutamassa muussa Lapin kunnassa.

		yhteensä		
Indikaattori	Alue	2020	2021	2022
0 - 9-vuotiaat, lkm 31.12.info ind. 1037	Enontekiö	135	114	110
	Inari	508	506	515
	Utsjoki	86	83	89
10 - 19-vuotiaat, lkm 31.12.info ind. 1038	Enontekiö	155	167	173
	Inari	591	594	585
	Utsjoki	121	120	118

Kuva 5. Lasten ja nuorten määrät ikäluokissa 0–9-vuotiaat ja 10–19 -vuotiaat eri kunnissa. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.1.2024.

Kuvassa 6 indikaattori ilmaisee osuuden niistä kunnan lapsista, joista on vuoden aikana tehty lastensuojeluilmoitus. Yhdestä lapsesta on saatettu tehdä useampi ilmoitus. Lapsi on laskettu lukuihin yhden kerran.

Indikaattorissa käytettyjä määritelmiä on muutettu 6.6.2022. Indikaattori ei aiemmin sisältänyt vuoden aikana 18 vuotta täyttäviä ilmoituksen kohteena olleita lapsia. Muutoksen jälkeen nykyiset 0–17-vuotiaiden tilastot sisältävät kaikki lapset, joista on vuoden aikana tehty lastensuojeluilmoitus. Myös väestösuhteutusta on korjattu vastaavasti. Muutos on toteutettu taannehtivasti koko aikasarjaan.

	yhteensä		
Alue	2020	2021	2022
Koko maa	7,9	8,6	9,1
Enontekiö	7,1	10,1	6,2
Inari	12,9	8,8	10,7
Muonio	11,6	7,8	8,2
Pelkosenniemi	3,9	5,7	2,6
Utsjoki	3,9	18,9	14,0

Kuva 6. 0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.1.2024.

Utsjoella asuvista 0–17-vuotiaista lapsista 14 %:sta on tehty lastensuojeluilmoitus vuoden 2022 aikana. Väestötietona on käytetty vuoden viimeisen päivän tietoa. Edellä olevassa kuvassa on vertailutietona koko maa sekä Lapin alueelta joitakin kuntia. Utsjoella lastensuojeluilmoituksia on tehty suhteellisesti eniten.

Alla olevassa kuvassa 7 on lastensuojeluilmoitusten määrät. Utsjoella on tehty 52 lastensuojeluilmoitusta vuoden 2022 aikana. Ilmoitukset ovat voineet koskea samoja lapsia. Ilmoitusmäärät ovat kasvaneet Utsjoella vuosina 2020–2022. Myös koko maan osalta lastensuojeluilmoitusten määrät ovat kasvaneet.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	162 130	173 466	184 685
Enontekiö	39	47	22
Inari	135	273	200
Muonio	62	38	38
Pelkosenniemi	6	9	3
Utsjoki	12	36	52

Kuva 7. Lastensuojeluilmoitusten määriä eri kunnissa ja koko maassa vuosina 2020–2022. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.1.2024.

Lastensuojeluilmoituksen saapumisen jälkeen tehdään sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä selvitetään myös lastensuojelun tarve. Palvelutarpeen arviointi tehdään vain lapsista, joilla ei ole voimassa olevaa asiakkuutta. Palvelutarpeen arvioinnin tekemisen jälkeen lapsia ja perheitä tulee ensisijaisesti tukea sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla. Lastensuojelun asiakkuus aloitetaan vain, jos palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä todetaan lastensuojelun tarve. Lastensuojelun asiakkuus aloitetaan, jos

- 1) lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään; ja
- 3) lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; 27 §.)

Kuvassa 8 on kuvattu kunnan 0–17-vuotiaiden osuus lapsista, jotka ovat olleet vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakkaana. Utsjoella asiakkaana olevien suhteellinen osuus on ollut 8,5 % vuonna 2022. Se on suurempi kuin koko maan luku sekä Enontekiön ja Muonion luku.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	3,7	3,6	3,6
Enontekiö	5,6	2,7	3,8
Inari	4,6	3,3	14,1
Muonio	7,5	6,2	6,6
Utsjoki	9,5	2,8	8,5

Kuva 8. 0–17-vuotiaat lastensuojelun avohuollon asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.1.2024.

Sosiaalihuoltolain mukaisten sosiaalipalvelujen, toimeentulotukilain mukaisen toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen sekä varhaiskasvatuslain mukaisen lasten päivähoiton lisäksi lastensuojelun asiakkaille tulee järjestää lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

- 1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;
- 2) lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;
- 3) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;
- 4) tehostettua perhetyötä;
- 5) perhekuntoutusta; sekä
- 6) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia

2.3. Asuinolot

Alla oleva kuva ilmaisee ahtaasti asuvien asuntokuntien osuuden prosentteina kaikista asuntokunnista. Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun (määritelmä vuodesta 1990 lähtien). Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt.

Asuntokunnat ja asuinolot -tilaston perusjoukon muodostavat vakinaisesti varsinaisissa asunnoissa asuvat henkilöt eli ns. asuntoväestö. Henkilöitä, jotka ovat Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän mukaan kirjoilla laitoksissa, asunnottomia, ulkomailla ja tietymättömissä olevia, ei lueta asuntoväestöön. Asuntolarakennuksiksi luokitelluissa rakennuksissa asuvat henkilöt, joiden asunto ei täytä asuinhuoneiston määritelmää, eivät myöskään muodosta asuntokuntaa.

Alue	yhteensä		
	2020	2021	2022
Koko maa	7,6	7,4	7,3
Lapin hyvinvointialue	6,9	6,9	6,8
Utsjoki	8,1	6,6	7,3

Kuva 9. Ahtaasti asuvat asuntokunnat, % kaikista asuntokunnista. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.3.2024.

Utsjoella ahtaasti asuvia on 7,3 %:lla asuntokuntia. Lukumäärällisesti tämä 7,3 % tarkoittaa 43 asuntokuntaa. Tilastollisesti ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä on pysynyt lähes samana niin Lapin hyvinvointialueella kuin koko maan tilastossa viimeisen kolmen vuoden aikana. Utsjoella asuntokuntien määrä oli vuonna 2020 suurempi kuin vuonna 2021 ja vuoteen 2022 on ollut pientä nousua.

2.4. Työttömyys

Indikaattori	Alue	yhteensä		
		2020	2021	2022
Työttömät, % työvoimastainfo ind. 181	Koko maa	13,0	11,4	9,5

Indikaattori	Alue	yhteensä		
		2020	2021	2022
	Lapin hyvinvointialue	14,7	12,6	10,5
	Utsjoki	12,1	11,6	8,4
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaistainfo ind. 3071	Koko maa	4,6	5,3	4,5
	Lapin hyvinvointialue	4,9	5,6	4,7
	Utsjoki	3,6	5,3	4,1

Kuva 10. Työttömien osuus %:na työvoimasta ja vaikeasti työllistyvät %:na 15–64 vuotiaista alueella, Utsjoella, Lapin hyvinvointialueella ja koko maassa. Lähde: Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.3.2024.

Työttömien osuus työvoimasta on Utsjoella 4,1 %:a ja näin ollen luku on lähes samaa luokkaa koko maan ja Lapin hyvinvointialueen kanssa.

Vaikeasti työllistyvien indikaattori ilmaisee vaikeasti työllistyvien osuuden (%) 15–64-vuotiaasta väestöstä. Vaikeasti työllistetyt on suhteutettu vastaavan ikäiseen väestöön, koska tässä ryhmässä on mukana myös henkilöitä, jotka eivät kuulu työvoimaan. Vaikeasti työllistyvien osuus työikäisistä kuvaa rakenteellisen työttömyyden kehitystä osana työmarkkinoita.

Vaikeasti työllistyvien osuus työikäisistä kuvaa rakenteellista työttömyyttä. Työttömyyttä voidaan pitää rakenteellisena, jos se ei vähene, vaikka samanaikaisesti työllisyysaste on korkea ja joillakin aloilla vallitsee työvoimapula.

Vaikeasti työllistyvien osuus on lähes sama niin koko maan, Lapinhyvinvointialueen kuin Utsjoen kunnan alueen 15–64-vuotiaiden väestössä eli yli 4 prosenttia (4%) ja huomioitavaa että kaikilla alueilla on tapahtunut laskua edelliseen vuoteen verrattuna.

2.5. Hyvinvointikyselyt

Lasten ja nuorten hyvinvointi Utsjoella kunnan strategiaan peilattuna – kyselyn toteuttivat nuorisotyöntekijät Anni Hyötylä ja Ronja Kaukokari syksyn 2023 aikana.

Kuntastrategian painopisteisiin perustuva kysely toteutettiin lapsille ja nuorille, iältään 7-20 vuotta. Tämän hyvinvointikyselyn mukaan Utsjoki on hyvä ja turvallinen paikka asua ja elää. Nuoret pitivät tärkeänä luontoa, sen vaalimista, puhtaana säilymistä ja tekoja luonnon hyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

Saamelaisuus ja sen esiin tuominen on tärkeää. Erilaisia tapahtumia toivottiin enemmän ja monipuolisen saamenkielisen kurssi- ja opetustarjonnan järjestämistä toivottiin lisää ja kaikkien ulottuville, myös niille, jotka asuvat muualla Suomessa. Nuorten mielestä saamen kielen opiskelu voisi jopa olla pakollista kuten ruotsin kielenkin.

Yrittäjyys on myös tärkeää ja sen mahdollistaminen. Nuorten mukaan asuntoja tarvitaan lisää, jotta työllistyvät tai yrittäjiksi aikovat löytävät asunnon. Luonto ja vuodenajat ovat tärkeä voimavara, joita yritystoiminnan kehittämisessä tulee laajemmin hyödyntää. Utsjoelle tarvitaan lisää isompia kauppoja ja terveysalan ihmisiä, myös taksipalveluja parantamalla luotaisiin hyvinvointia.

Nuorten hyvinvoinnin lähtökohtana on keskinäinen arvostus, jossa kaikki ovat samanarvoisia ja saavat olla omana itsenään. Tärkeää on tasavertaisuuden toteutuminen eri kylien kesken, niin että kaikilla kylillä on samat palvelut tarjolla ja samat harrastusmahdollisuudet. Kaupat ja norjan läheisyys koettiin tärkeiksi.

Hyvinvoinnin parantamiseksi tarvitaan kuntaan lisää mielenterveys- ja terapiapalveluita, enemmän ihmisiä tai ammattilaisia ympärille, joiden kanssa voisi jakaa asioita tai muodostaa pysyviäkin ihmissuhteita oman elämän tueksi. Luottamus arjen pysymiseen tasaisena ja ennakoitavana horjuu, kun opettajat ympärillä vaihtuvat usein ja yleensä asioista ei saa riittävästi tietoa. Vapaaehtoistyöllä voisi lisätä hyvinvointia esimerkiksi järjestämällä hyväntekeväisyystapahtumia, ympäristöstä huolehtimista ja nuoriin liittyvää toimintaa.

Nuoret kokevat voivansa vaikuttaa kunnan päätöksentekoon nuorisovaltuuston ja aikuisten kautta, mutta osallistuminen vaikuttamiseen voisi olla helpompaa. Kuntastrategian arvot ja niiden valinta ymmärretään isompien nuorten keskuudessa. Vastuullisuus Utsjoen kunnassa ymmärretään luonnonvarojen säilyttämisenä ” ettei yli kuluteta luonnonvaroja”. Matkailussa voisi kehittää reittiverkostoa ja majoitustiloja reittien varrelle. Turisteille tarvitaan ohjeita jätteidenkäsittelyyn ja myös yleisiä roskiksia tulisi olla enemmän.

Kouluterveyskysely 8.- ja 9- luokkalaisille 2023, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL

THL:n Kouluterveyskysely 8.- ja 9.luokkalaisille 2023-mukaan **Koulunkäynti ja oppiminen**-aiheessa, Utsjokisuun koulun oppilailla koulu-uupumus (34,5%) ja vaikeudet oppimistaidoissa (63,3%) ovat jonkin verran yleisempiä kuin Utsjoella yleensä. **Riippuvuudet** – aiheessa Netin käytön takia ei ole syönyt tai nukkunut on myös yleisempää.

Ruokailutottumusten ja kouluruokailun osalta käy ilmi, että oppilaiden mielestä kouluruokailuun on varattu riittävästi aikaa ja lounas koetaan laadultaan hyväksi jonkin verran yleisemmin kuin Utsjoella yleensä. Lisäksi osoittautuu, ettei koululounasta ole riittävästi tarjolla Utsjokisuun koululla.

Kyselyssä esiintyi myös indikaattoreita, joiden kohdalla ei ollut poikkeamaa muihin Utsjoen kouluihin verrattuna. Kouluinnostus on matala, vain 6,7 prosentilla oppilaista, vaikka koulunkäynnistä pitää 44,4 prosenttia oppilaista.

Kouluyhteisöön liittyvissä kysymyksissä lähes 30 prosenttia (26,7%) oppilaista ei koe olevansa tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä. Luokassa on hyvä työrauha (83,3%) mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa koulussa jos on mieltä painavia asioita (56,1%) ja koetaan että opettajilta saadaan välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua (44,8%).

Aiheessa liikunta ja nukkuminen,” Liikkuu korkeintaan yhtenä päivänä viikossa vähintään tunnin päivässä ja nukkuu arkisin alle 8 tuntia” vastasi hieman yli 30 prosenttia oppilaista. Vähintään tunnin päivässä liikkuvia oli puolestaan vain 6,7 prosenttia oppilaista.

Sosiaaliset suhteet – aiheen kysymyksissä oppilaista lähes 20 prosenttia (19,4%) kokee ettei hänellä ole yhtään läheistä ystävää ja yli 30 prosenttia oppilaista tuntee itsensä yksinäiseksi (32,3%). Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa oli 22,6 prosentilla oppilaista Utsjoella.

Vapaa-ajan harrastamisessa

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, vastasi 83,9 prosenttia oppilaista ja Harrastaa jotakin vähintään kuukausittain 93,3 prosenttia oppilaista.

Väkivalta, syrjintä ja häirintä- aiheessa oppilaista 71 prosenttia koki, ettei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana ja 3,2 prosenttia koki tulleen koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa.

3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäisy, osa 2.

Toisessa osassa kuvataan toimet ja palvelut, joilla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäistään ongelmia.

3.1. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut

Kuntien yleistä terveydenedistämistehtävää ovat neuvolapalvelut ja koulu- sekä opiskeluterveydenhuolto. Näitä toteutetaan monen ammattiryhmän yhteistyönä. Lapin hyvinvointialue on vuoden 2023 alusta vastannut palveluista Utsjoen alueella.

Määräaikaiset ja laajat terveystarkastukset ja terveysneuvonta muodostavat neuvola- sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Näissä huomioidaan yksilöiden ja perheiden tarpeet. Toiminta painottuu ennaltaehkäisevään työhön.

Lastenneuvolakäynneillä seurataan alle kouluikäisen lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuudessa. Lapsen kokonaiskehityksen seurantaan kuuluvat eri ikävaiheissa tehtävät vuorovaikutuksen ja kielellisen kehityksen sekä motoristen että sosiaalisten valmiuksien arvioinnit. Yhteistyötä tehdään mm. varhaiskasvatuksen, perheneuvolan ja lastensuojelun kanssa. Perheitä palvelevat terveydenhoitajien lisäksi lääkäri, psykologi, puheterapeutti, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, suuhygienisti, hammaslääkäri sekä perheohjaaja.

Kouluterveydenhuolto on perusterveydenhuollon ennaltaehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta kouluterveydenhoitajan erikseen ilmoittaman aikataulun mukaisesti. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä poikkeamiin puuttuminen oikea-aikaisesti.

Opiskeluterveydenhuollon asiakkaita ovat lukion opiskelijat Utsjoella kotikunnasta riippumatta. Terveystoiminta on siirtynyt Lapin hyvinvointialueen hoidettavaksi. Opiskeluterveydenhuolto on osa kunnallista perusterveydenhuoltoa ja terveystarkastusten lisäksi siihen kuuluu asetuksen mukaan mm. sairaanhoito, seksuaaliterveyden ja mielenterveyden palvelut sekä suun terveydenhuolto. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on tukea opiskelijaa opiskelukyvyn ylläpitämisessä, itsehoidossa, terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämisessä sekä riittävässä elämänhallinnassa.

3.2. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspalvelut perustuvat lakiin ja asetukseen varhaiskasvatuksesta. Oikeus varhaiskasvatukseen alkaa vanhempainrahakauden päättyessä ja jatkuu kouluikään saakka

Varhaiskasvatusta järjestetään siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatus toiminta. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää kunnallisena sekä yksityisenä toimintana. Lisäksi on tukimuotoja, joiden avulla lasta voidaan hoitaa kotona.

Varhaiskasvatusta ohjaa valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta on laadittu paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu.

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatuksessa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU). Suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Kehityksen ja oppimisen tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Tuen tarpeet sekä tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Utsjoen kunnassa tarjotaan lapsille varhaiskasvatusta ja pohjoissaamenkielistä kielipesätoimintaa päiväkodeissa Utsjoella, Karigasniemellä ja Nuorgamissa.

Varhaiskasvatuspalveluja saa sekä pohjoissaamen että suomen kielellä, lapsen äidinkielen mukaan. Varhaiskasvatuksen yksiköitä ovat Utsjoen päiväkotitoiminta suomenkielinen osasto, Saamenkielinen osasto Duottaraski, Karigasniemen saamenkielinen päiväkotitoiminta Gollerássi ja Nuorgamin päiväkotitoiminta.

Pohjoissaamen kielipesätoimintaa on Utsjoen, Karigasniemen ja Nuorgamin päiväkodilla. Erityinen haaste Utsjoella on ollut jo pitkään varhaiskasvatuksen opettajien rekrytointiin liittyvät ongelmat.

Utsjoen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Utsjoen kunnan varhaiskasvatussuunnitelman arvoperusta ja pedagogiset painotukset pohjautuvat kunnan linjauksiin, vanhemmille lähetettyjen kyselyjen tuloksiin, henkilöstöpalaverien pohdintoihin ja lasten haastatteluihin.

Kunnan linjauksissa pohjoissaamenkielen turvaaminen, tukeminen ja kehittäminen ovat keskiössä. Sivistystoimen päätökset olla rajaamatta lasten subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen sekä lisäämättä hoitolasten määrää suhteessa hoitohenkilöstöön antavat arvokkaan tuen varhaiskasvatuksen toiminnalle.

Vanhemmille lähetettyjen kyselyjen tuloksista ja henkilökunnan keskusteluista tärkeimmiksi arvoiksi nousivat toisen kunnioittaminen, hyvät käytöstavat, yhdenvertaisuus, luonto ja suvaitsevaisuus. Lasten haastatteluista taas kävi selkeästi ilmi, että leikkiminen, ystävät ja ulkoilu ovat tärkeimmät asiat varhaiskasvatuksessa. Kunnan varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksena on tarjota lapselle turvallinen ja aktivoiva oppimisympäristö, jossa lasten ajatuksia kunnioitetaan ja kuunnellaan.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon vuoden kierto, paikalliset elinkeinot ja sijainti. Rajat ylittävä yhteistyö Norjaan, retket ympäröivään luontoon, paikallisiin kohteisiin ja tapahtumiin ovat osia toiminnan suunnittelussa. Luonnon merkitys elinkeinona, levon ja virkistykseen lähteenä ja luovuuden innoittajana on keskeinen. Ulkoilu, ulkoliikunta sekä veteen tottuminen ovat tärkeitä elementtejä Tenon ja Utsjoen ympäröimässä kunnassa.

Lähde: <https://www.utsjoki.fi/wp-content/uploads/2021/09/utsjoen-kunnan-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>. Viitattu 8.12.2023.

3.3. Koulujen oppilashuolto ja oppilaitosten opiskelijahuolto

3.3.1 Oppilas- ja opiskeluhuolto

Oppilas- ja opiskeluhuollon järjestämistä koskeva lainsäädäntö Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetussa opetuksessa olevan oppilaan sekä lukiolaissa (629/1998) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tarkoitetussa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon.

Oppilas- ja opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Oppilas- ja opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä toimintana.

Lisäksi oppilailla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon ja opiskelijoilla yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon siten kuin tässä laissa säädetään. Opiskeluhuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilas ja opiskeluhuolto sekä niihin kuuluvat palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:n 1 momentin mukaan Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Opiskeluhuollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään

soveltuva ryhmä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 14 §:n 2 momentin mukaan koulun oppilashuollon ja oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä.

3.3.2. Koulujen oppilashuollon ja oppilaitosten opiskeluhuollon kehittäminen

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Sitä toteutetaan koko oppilaitosyhteisöä tukevan monialaisena yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena oppilashuoltona oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon toimintatavat ja yhteistyömuodot.

Utsjoella oppilashuollon suunnitelmia, joissa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ovat:

Perusopetuksen oppilashuollon suunnitelma

Perusopetuksen oppilashuollon suunnitelma, saame

Lukion oppilashuollon suunnitelma

Lukion oppilashuollon suunnitelma, saame

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Koulut tiedottavat monipuolisesti oppilashuollon käytännöistä ja oppilashuoltopalveluihin hakeutumisen periaatteista. Tiedotuskanavat ovat ensisijaisesti sähköiset välineet (Wilma ja koulujen nettisivut) sekä kirjalliset ilmoitukset ja tiedotteet. Vanhempainilloissa tiedotetaan vanhempia oppilashuollon palveluista ja prosesseista. Opettajat huolehtivat luokkakohtaisesta tiedottamisesta.

3.3.3. Kuraattori- ja psykologi- sekä psykiatriapalvelujen järjestäminen

Lapin hyvinvointialue järjestää kuraattori- ja psykologi- sekä psykiatrianpalvelut.

Koulukuraattorin palvelut

Esi- ja perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa opiskelija saa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta saa opiskeluhuollon kuraattorilta. Hän tarjoaa tukea esimerkiksi perhetilanteeseen, vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Kuraattorin palveluja on tarjolla jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija tai huoltaja on tapaamista pyytänyt. Kiireellisissä tilanteissa mahdollisuus on järjestettävä jo samana tai seuraavana työpäivänä. Opiskeluhuollon kuraattori osallistuu myös koko oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen. Hän ohjaa opiskelijan tarvittaessa myös muiden opiskeluhuollon palveluiden piiriin.

Psykologin palvelut

Opiskeluhuollon psykologi (koulupsykologi) tukee koulunkäyntiä, oppimista ja opiskelijan psyykkistä hyvinvointia ja auttaa oppimisvaikeuksissa. Hän selvittää mielenterveyteen liittyviä ongelmia ja tarvittaessa arvioi koululaisen tai opiskelijan hoidon tai tuen tarvetta.

Psykologin palveluja on tarjolla jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa. Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija tai huoltaja on tapaamista pyytänyt. Kiireellisissä tilanteissa mahdollisuus on järjestettävä jo samana tai seuraavana työpäivänä.

Opiskeluhuollon psykologi osallistuu koko oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen. Hän ohjaa opiskelijan tarvittaessa myös muiden opiskeluhuollon palveluiden piiriin.

Psykiatrianpalvelut

Lapin hyvinvointialue tarjoaa myös lasten ja nuorten psykiatrianpalvelut. Lastenpsykiatrialla tutkitaan ja hoidetaan psyykkisesti oireilevia alle 13-vuotiaita lapsia ja heidän perheitään erilaisissa elämän kriiseissä ja pulmatilanteissa yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja koulutoimen kanssa. Nuorisopsykiatrialla tutkitaan ja hoidetaan psyykkisesti oireilevia 13–17-vuotiaita nuoria ja heidän perheitään erilaisissa elämän kriiseissä ja pulmatilanteissa yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja koulutoimen kanssa.

3.3.4. Riippuvuuspalvelut

Riippuvuuspalvelujen vastaanotto

Päihdehuollon palveluihin voi ottaa yhteyttä, jos henkilöllä on alkoholin liikakäyttöä, huumeiden käyttöä, sekakäyttöä (alkoholi ja lääkkeet), lääkavieroituksen tarvetta tai toiminnallista riippuvuutta (esim. peli- tai seksiriippuvuus). Päihdehuollosta vastaa Lapin hyvinvointialue. Kunnan vastuulla on huolehtia ennaltaehkäisevästä päihdehuollosta eli käytännössä tämä tarkoittaa tiedon jakamista päihteisiin ja peliriippuvuuteen liittyvissä asioissa. Tietoa on saatavilla esim. seuraavilta sivustoilta kuten EHYT ry: Päihdeneuvonta ja irtihuumeista.fi, Peluuri: Auttava puhelin ja chat peliongelmissa.

Nuortenlinkki (<https://nuortenlinkki.fi/>) on nuorten oma verkkosivusto, jossa teemana mm. päihteet tai päihteettömyys, pelaaminen, netinkäyttö, masennus, seksuaalisuus, kiusaaminen ja paljon muuta.

Lisäksi Lapin hyvinvointialueella toimii Saamelainen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj - Uvjä – Uvja. Yksikkö tuottaa saamelaiskulttuurin mukaisia ja saamenkielisiä psykososiaalisen tuen palveluita, sisältäen puhelinpäivystyksen kolmella eri saamen kielellä, palvelutarpeen arvioinnin sekä matalan kynnyksen kriisityöhön ja lyhytterapia-menetelmään perustuvia yksilökeskusteluja.

3.4. Nuorisopalvelut ja nuorten vaikuttaminen

NUORISOTOIMI

Nuorisotyö on ennaltaehkäisevää sosiaalityötä, jonka tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Nuorisotoimi tarjoaa ohjattua toimintaa utsjokelaisille nuorille jokaisella kylällä, molemmilla kunnassa puhutuilla kielillä. Nuorisotoimi tekee yhteistyötä eri järjestöjen kanssa. Kunnan nuorisotyö toimii nuorisovaltuuston tukena. Toiminnalla edistetään nuorten hyvinvointia ja omaa aktiivisuutta. Nuorisotoimi kannustaa nuoria päihteettömään elämäntapaan nyt ja aikuisuudessa. Utsjoen kunnan nuorisotyöstä vastaa vapaa-aikasihteeri.

Nuorten vaikuttaminen

Nuorisovaltuusto

Utsjoen kunnan nuorisovaltuusto (NuVa) on utsjokisten nuorten edustajisto, joka toimii nuorten asioiden puolestapuhujana sekä nuorten väylänä saada oma ääni kuuluviin. Nuorisovaltuusto edistää nuorten asioihin liittyvää yhteistyötä mm. muihin kunnan ja nuorten toimielimiin. Nuorisovaltuustolla on oma määräraha, jonka käytöstä se päättää.

KOKOONPANO JA TOIMIELIMET

Nuorisovaltuustoon kuuluu enintään kahdeksan (8) jäsentä, Utsjokisuun ja Karigasniemen yläkouluista sekä Utsjoen saamelaislukiosta tulee olla valittuna vähintään yksi jäsen. Nuorisovaltuustoon voidaan valita myös koulujen ulkopuolelta alle 29-vuotiaita Utsjoella asuvia nuoria.

Jos nuorisovaltuustoon valittu jäsen muuttaa toiselle paikkakunnalle, menettää hän nuorisovaltuuston jäsenyyden. Nuorisovaltuustoon valitun edustajan vaihtaessa kesken toimikautta koulua, hän ei voi enää jatkaa alkuperäisen koulun edustajana, vaan kyseisen koulun kautta valitaan hänen tilalleen uusi edustaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Nuorisovaltuusto valitsee toimikaudeksi keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja sihteerin. Vapaa-aikasihteeri toimii nuorisovaltuuston ohjaajana.

TOIMIKAUSI

Nuorisovaltuuston toimikausi on yksi vuosi. Nuorisovaltuustoon haetaan uusia jäseniä vuosittain lukuvuoden alussa, jos nuorisovaltuustoon haluavia nuoria on yli 8, niin pidetään vaalit. Vaalit järjestetään lukuvuoden alussa. Nuorisovaltuustossa mahdollisesti kesken toimikauden vapautuvat paikat täytetään niin, että kaikista kouluista on vähintään yksi edustaja.

Nuorisovaltuusto kokoontuu noin kerran kuukaudessa koulujen lukuvuoden aikana. Kesäloma-aikana kokouksia ei pidetä. Nuorisovaltuusto laatii vuosittain toimintaohjeistuksen.

3.4.1 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on tavoittaa koko Utsjoen kunnan alueella alle 29-vuotiaita nuoria, joilla ei ole jatkokoulutus- tai työpaikkaa ja joilla on mahdollisesti keskeytynyt asepalvelus tai opinnot. Nuoren kanssa mietitään yhdessä, mikä olisi hänen oma juttunsa, jota haluaisi tehdä.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea sekä vahvistaa nuoren valmiuksia päästä elämässä eteenpäin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin sekä tukee nuorta hakeutumaan niihin palveluihin, joita hän tarvitsee ja haluaa. Etsivä nuorisotyö on luottamuksellista ja nuorelle vapaaehtoista.

Toiminta lähtee käyntiin ohjaajan ja nuoren kahdenkeskisillä tapaamisilla. Yhteyttä voi ottaa kuka vain huolestunut kuntalainen tai mikä viranomainen vain. Nuori tutustuu ohjaajaan ja ohjaaja nuoreen, jonka tuloksena saadaan hahmoteltua yhdessä ajatusta nuoren tulevaisuudesta, olipa se sitten opiskeluun haku, oppisopimus tai työnteko. Mahdollisuuksia on monia. Kun on hahmoteltu, mikä mahdollisesti kiinnostaa, lähdetään tutkimaan asiaa enemmän. Ohjaaja auttaa nuorta selvittämään erilaisia käytännön asioita. Kun nuori on haluamassaan paikassa, häneen pidetään yhteyttä ja kysellään kuulumisia.

NUORISOTILA WØRTTI

Etsivä nuorisotyöntekijä on tavattavissa Wørtissä

Wørtti sijaitsee Utsjokisuun vanhan koulukeskuksen päädyssä, entisen lukion tiloissa.

Nuorisotila Wørtti tarjoaa mahdollisuuden nähdä kavereita, kahvistella, pelata erilaisia pelejä (corona, kymmenittäin lautapelejä sekä PS4 ja Xbox One -pelikonsolit), tehdä ruokaa sekä viettää aikaa turvallisessa ympäristössä nuorten parissa työskentelevän aikuisen seurassa. Wørtti ei ole avoinna koulujen lomien aikaan, ellei toisin ilmoiteta.

Nuorisotila Wörtin lisäksi nuorisotyöntekijä käy viikoittain Karigasniemessä pitämässä nuorteniltaa sekä kerran kuukaudessa Nuorgamissa. Nuorisotoimi järjestää myös erilaisia tapahtumia ja retkiä nuorille.

3.5. Lapsiperheiden kotiin vietävät palvelut, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö

Lapsiperheille järjestetään sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 13 §:n mukaan lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen ja terveyden kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Palvelujen on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

Lapsiperheille tarkoitettuja sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 14 §:n mukaisia palveluja voivat olla esimerkiksi: sosiaaliohjaus, sosiaalityö, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvonta, lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta sekä opiskeluhuollon kuraattoripalvelut.

Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. Perhetyöllä voidaan tukea ja ohjata asiakkaan tai perheen omien voimavarojen vahvistamista sekä perheenjäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen parantamista. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 18 §.)

Lapsiperheiden kotipalvelulla tarkoitetaan perheen arjen toimintakykyä turvaavaa ja vahvistavaa palvelua, johon voi sisältyä yksilöllisen tarpeen mukaisesti hoitoa ja huolenpitoa, lapsen hoidossa ja kasvatuksessa tukemista, kodinhoidollisia tehtäviä (ruoan laitto, vaatehuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen) sekä jokapäiväiseen elämään kuuluvien muiden tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Lapsiperheillä on oikeus saada välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ilman sitä ei ole mahdollista synnytyksen, vamman tai muun toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- ja elämäntilanteen vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 18 a §.)

Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi. Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 26 §.)

Lapsiperheillä on mahdollisuus saada lastenvalvojan palvelua (perheoikeudelliset palvelut). Lastenvalvoja voi vahvistaa sopimuksen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Lapsen ja vanhemman väliset tapaamiset voidaan toteuttaa myös valvottuina. Tällöin huolehditaan siitä, että tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti. Tapaamiset voidaan järjestää sosiaalihuoltolain mukaan myös tuetusti tai voidaan toteuttaa valvottu vaihto lapsen siirtyessä sopimuksen tai päätöksen mukaisesti toiselle vanhemmalle. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, 8 §; Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 27 §, 27 a §.)

4. Lastensuojelu, osa 3.

Lastensuojelu

Lastensuojelulain 3 §:n mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan tekemällä arvio tuen tarpeesta, asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Lastensuojelun asiakkaaksi on mahdollista päästä, mikäli palvelutarpeen arvioinnin perusteella, jossa arvioidaan myös lastensuojelun tarve, sosiaalityöntekijä arvioi, että lapsi on suojelun tarpeessa ja peruspalvelut eivät ole riittäviä lapsen ja perheen tukemiseksi ja lapsen tilanteen auttamiseksi.

Suurin osa lastensuojelun asiakkaista on avohuollon asiakkaita. Avohuollon tukitoimilla lasta ja perhettä pyritään auttamaan työskentelemällä lapsen ja perheen kanssa perheen kotona ja tutussa ympäristössä.

Joissain tilanteissa lapsen suojelu edellyttää lapsen kiireellistä sijoitusta ja välillä myös pidempää sijoitusta kodin ulkopuolelle. Mikäli lapsi sijoitetaan kiireellisesti, hänelle etsitään kiireellisesti

sijaishuoltopaikka joko perhehoidosta tai lastensuojelulaitoksesta. Kiireellinen sijoitus voi kestää maksimissaan 30 vuorokautta. Mikäli lastensuojelulain edellyttämät edellytykset huostaanotolle täyttyvät, on lastensuojeluviranomaisten velvollisuutena ottaa lapsi huostaan ja etsiä hänelle sopiva sijaishuoltopaikka. Huostaanoton kriteerit ovat tiukat ja huostaanotto on viimesijainen vaihtoehto lapsen suojelemiseksi, jos muita vaihtoehtoja lapsen ja hänen perheensä tukemiseksi ei enää ole käytettävissä.

Mikäli sijoitus kodin ulkopuolelle on kestänyt yli 6 kuukautta, on lapsella oikeus jälkihuoltoon.

Lastensuojelun asiakaslapsella on aina oma nimetty sosiaalityöntekijä, joka toimii lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä ja vastaa lastensuojeluprosessin kokonaisuudesta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toimivat tiiviissä yhteistyössä kunnan peruspalvelujen, varhaiskasvatuksen, koulun, neuvolan, päihde- ja mielenterveyspalveluiden kanssa. Lapsen asiakassuunnitelmassa kirjataan lapsen ja perheen tarvitsemat riittävät ja tarkoituksenmukaiset palvelut yhdessä lapsen, lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa.

Tavoitteena on eri palveluin ja tukitoimin tukea lasta ja perhettä, sekä suojella lasta, niin että hänellä on mahdollisimman hyvät valmiudet kasvaa ja kehittyä turvallisessa ympäristössä.

5. Suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet, osa 4.

5.1 Haasteet ja tavoitteet

5.1.1 Nuorisotyö

Tavoite	Strategiset päämäärät	Toimenpiteet	Seuranta
Antaa vanhemmille työkaluja seurata, tukea, ohjeistaa ja rajoittaa lapsen/nuoren sosiaalisen median käyttöä	Vanhempien tiedottaminen ja opastaminen sosiaalisessa mediassa toimimisesta ja sen vaaroista	Lasten ja nuorten parissa työskentelevien jatkuva ja ajan tasalla pysyvä some kouluttautuminen.	Eri toimijoiden välistä viestintää tulevista koulutuksista sekä uusiutuvista nuorten sosiaalisen median trendeistä
Kaikilla lapsia ja vanhempia kohtaavilla	Yhteistyö lisääminen eri viranomaistahojen ja	Toimijoiden kesken yhteisiä säännöllisiä palaverieja	Säännölliset yhteistyöpalaverit ja

ammattilaisilla tulee olla valmius saattaa nuori/ perhe tuen piiriin	toimijoiden kesken Etsivään nuorisotyöhön tulisi tehdä ilmoituksia matalammalla kynnyksellä Turvataan nuorten/ perheiden tietoisuutta nuorisotyön eri muodoista ja näin ollen myös kynnys hakea apua nuorisopalveluilta helpottuu	Nuorisotyön näkyvyyttä tulisi lisätä ja varmistaa, että tieto eri työmuodoista kulkee lasten ja nuorten lisäksi myös viranomaisille, vanhemmille ja huoltajille	havainnointikeskustelut Etsivä nuorisotyölle tehtyjä ilmoitusten määriä pystytään seuraamaan kuntakohtaisesti ja säännöllisesti asiakastietojärjestelmän avulla
Työntekijällä on erityistiedot ja -taidot sekä hän osaa toimia erityisissä ja haastavissa työtehtävissä Nuorisopalveluiden resursseihin tulee kiinnittää erityistä huomiota	Kiinnitetään huomiota siihen, että lasten ja nuorten kanssa työskenteleviltä löytyy tarvittava ja vaadittava ammattitaito sekä työntekijöitä on riittävästi ja nuorten edun mukaisesti työntekijöiden pysyvyyteen kiinnitettävä huomiota	Työntekijöille mahdollistetaan aktiivinen ammattitaidon kehittäminen koko työsuhteen ajan. Nuorisopalvelujen resursseja lisättävä	Alueellisesti seurattava nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuutta Pidetään huoli siitä, että tieto ajankohtaisista koulutuksista kulkeutuu kuntien nuorisotyöntekijöille
Tietoisuuden lisääminen mielenterveys- ja päihdeongelmista. Nuorisopalveluiden pitkäjänteinen työ ennaltaehkäisyssä.	Tiedon kulku lasten ja nuorten lisäksi vanhemmille/huoltajille.	Nuorisotilojen työntekijöiden tulee jatkaa vastuullista ennaltaehkäisevää työtä. Osallistavat- ja toiminnalliset vanhempainillat, teemapäivät/teemaluennot sekä päihdekasvatustunnit	Lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen laaja yhteistyö Jatketaan palavereja ja tapaamisia eri toimijoiden kesken. Tieto erilaisista havainnoista, ilmiöistä ja trendeistä liikkuu
Erityisesti huomioitava nuorten kasvuolosuhteet (keskimääräistä haastavimmat).	Lasten ja nuorten tilannetta seurataan säännöllisesti.	kouluissa yhteistyössä eri toimijoiden mm. kokemusasiiantuntijoiden, poliisin ja nuorisotyöntekijöiden kanssa.	toimijoilta toisille sekä nuorille ja heidän perheilleen. Etsivä nuorisotyön vuosittaiset kuntaraportoinnit jatkuvat. Etsivän nuorisotyön parent-asiakastietojärjestelmän tilastojen raportoinnit AVILLE 3krt/vuosi.

5.1.2. Oppilas- ja opiskelijahuolto

Tavoite	Strategiset päämäärät	Toimenpiteet	Seuranta
Yhteistyön lisääminen eri oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden välillä	Verkostomainen työskentely oppilaiden oppilas- ja opiskeluhuollollisissa asioissa.	Kehitetään yhteistä toimintakulttuuria, lisäämällä tapaamisia eri toimijoiden kesken. Pidetään yhteisiä kehittämis- ja koulutustilaisuuksia. Huolehditaan, että tiedonsiirto eri toimijoiden välillä onnistuu, lainsäädännön rajoissa	Yhteiset palaverit eri toimijoiden kesken yhteistyön varmistamiseksi vuosittain.
Oppilas- ja opiskeluhuollossa on riittävät resurssit koko Utsjoen kuntaa ajatellen	Kaikki oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden tehtävät on täytetty pätevällä henkilöstöllä.	Rekrytoidaan opiskelijahuoltoon työntekijä	Vaikuttavuuden seuranta
Kehitetään ja lisätään ennaltaehkäisevää oppilas- ja opiskeluhoitotyötä	Kouluihin on saatu ennaltaehkäisevään työhön uusia toimijoita, esim. koulusosionomi ja/tai psykiatrinen sairaanhoitaja. Kouluyhteisöissä kiinnitetään huomiota ennaltaehkäisevään oppilas- ja opiskeluhoitotyöhön.	Kouluissa on koulusosionomi ja/tai psykiatrinen sairaanhoitaja. Kiinnitetään erityistä huomiota nivelvaiheisiin, ryhmäytymiseen ja varhaiseen puuttumiseen. NEPSY-toiminnan käynnistäminen ja juurruttaminen	Kuntien oppilashuollon ohjausryhmät seuraavat oppilashuollon toimivuutta. Kehitetään oma seuranta järjestelmä

5.1.3 Perhepalvelut

Tavoite	Strategiset päämäärät	Toimenpiteet	Seuranta
Lapsiperheiden palveluiden yhteistyön vahvistaminen THL:n kansallisen Perhekeskusmallin mukaisesti koko Laphan alueella	Oikeat palvelut oikeaan aikaan Eri toimijoiden yhteistyö lapsen ja perheen asioissa, yhteistyössä perheen kanssa Yhden luukun periaate - toimiva palveluohjaus	Perhekeskusmallin valmisteluLapin hyvinvointialueella Utsjoen kunta mukana perhekeskusmallissa Yhteiset tapaamiset eri toimijoiden kanssa, jotta toimintamallit tulevat tutuksi ja yhteisiä prosesseja voidaan vahvistaa	Ollaan aktiivisesti mukana maakunnallisessa kehittämisessä ja valtakunnallisessa kehittämisessä, jotta kehitys yhdensuuntaista Seuranta jatkuvaa ja kokoaikaista
Lastensuojelun	Tavoitteena parantaa	Yhteiset myös	Laphan

kehittäminen -> Systeemisen tiimimallin käyttöönotto lastensuojelussa	lapsen ja perheen ja hänen kanssaan työskentelevien tahojen yhteistyötä ja lapsen saamaa tukea	yhteistyökumppaneille tarkoitettut koulutukset	perhepalvelut, jatkuva seuranta yhteistyössä Laphan lastensuojelun kehittämisyksikön kanssa
---	--	---	--

5.1.4 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Tavoite	Strategiset päämäärät	Toimenpiteet	Seuranta
<p>Nykyisten toimintaa ohjaavien normien mukaan sekä varhaiskasvatuksessa että eriopetuksessa toiminta perustuu yksittäisten lasten tarpeille. Niiden huomioiminen toiminnassa edellyttää sitä, että henkilöstömitoituksista pidetään kiinni koko toiminta-ajan. Lisäksi lapsille tulee turvata riittävästi erityislasterhanopettajan tai erityisopettajan palveluja.</p> <p>Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin arvioinnissa käytettyjen mittareiden perusteella Laphan alueen kunnissa ennakoitavissa oleva lasten tuen tarve on vähintään valtakunnan keskitasoa, ja osassa em. kunnista se ylittää selkeästi valtakunnan keskitason.</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatustilain mukaisia säädöksiä, jotka koskevat ryhmäkokoja, henkilöstömitoituksia ja lapsille tarjottavia palveluja.</p> <p>Esiopetuksessa noudatetaan perusopetuslain säädöksiä lapsille tarjottavista palveluista. Esiopetusryhmissä yhtä aikuista kohti on korkeintaan 13 lasta</p>	<p>Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan varhaiskasvatusta ja esiopetusta tarjoavien yksikköjen osalta vuosittain. Arviointien tulokset kirjataan ja niistä raportoidaan edellä mainituista palveluista vastaavalle toimielimelle.</p> <p>Jos varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelujen järjestämisessä havaitaan muita kuin satunnaisia puutteita, edellä mainittujen toimielinten tulee ryhtyä toimenpiteisiin puutteiden korjaamiseksi.</p>	<p>Tavoitteiden saavuttamista seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Havaittuja puutteiden korjaamisen onnistumista arvioidaan osana seuraavaa toimintakauden arviointia.</p>
<p>Tuen tarpeen ja tukitoimien ajoittamisen kannalta on erittäin tärkeää, että varhaiskasvatuksen/esiopetuksen ja lastenneuvolatoiminnan yhteistyö on riittävää ja oikea-aikaista. Mitä aikaisemmin lapsen tuen tarve havaitaan ja</p>	<p>Lastenneuvolatoiminnan tavoitteellisuus niin, että sääntömääräisissä tarkastuksissa havaitaan mahdolliset lapsen kehitysviivästymät ja</p>	<p>Lastenneuvoloitten ja päiväkotien toimintaa ja yhteistyötä kehitetään kehittämällä toimintaprosesseja. Keskeisimpien</p>	<p>Eri yhteistyösapuolten odotuksia ja käsityksiä yhteistyön toteutumisesta ja kehittämistarpeista arvioidaan</p>

oikeanlaisten tukitoimenpiteiden järjestäminen aloitetaan, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on saavuttaa oma kehityksensä ja kasvunsa maksimitaso.	kehityshäiriöt. Tarkastukseen tulevien lasten arvioinnissa kehitetään yhteistyötä päiväkotien kanssa niin, että myös päiväkotien henkilöstön havainnot tulevat riittävästi huomioituiksi. Tarvittaessa lasta arvioidaan hänen luonnollisessa toimintaympäristössään, kuten kotona tai päiväkodissa.	yhteistyötä vaatiin prosessien osalta laaditaan prosessikuvaukset, joista yhteistyön eri osapuolten roolit ja tehtävät käyvät selkeästi ilmi.	erillisellä arvioinnilla.
	Tarvittaessa lapset ohjataan psykologisiin, neurologisiin jatkotutkimuksiin., ja niiden tuloksista		
	informoidaan päiväkotia ja koulua. Jos lapsi tarvitsee erityisiä tukitoimia, niiden suunnittelu tehdään monialaisena yhteistyönä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin otettavien lasten osalta tutkimusprosessit tulee aikatauluttaa niin, että päätökset voidaan tehdä ajoissa. Käytännössä päätökset tulee tehdä viimeistään sen vuoden keväällä, kun lapsi täyttää viisi vuotta.		
Nivelvaiheiden yhteistyö lapsen siirtyessä varhaiskasvatusryhmästä toiseen, varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen on erittäin tärkeää. Tämä edellyttää systemaattisten nivelvaihejärjestelyjen tekemistä.	Lasta ja lapsen tuen tarvetta koskevat tiedot siirtyvät lapsen mukana hänen siirtyessään varhaiskasvatusryhmästä toiseen sekä lapsen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen nivelvaiheissa.	Sovitaan lapsen varhaiskasvatuksen ryhmäsiirtoihin ja nivelvaiheisiin liittyvistä prosesseista ei toimijoiden välillä.	Arviointi osana toimintayksikön vuosittaista arviointia.

5.1.5 Terveysthuolto

Tavoite	Strategiset	Toimenpiteet	Seuranta
---------	-------------	--------------	----------

	päämäärät		
Lasten ja nuorten terveydentilan seuraaminen, poikkeavuuksien seulonta. Psykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen edistäminen.	Normaaliuden toteaminen ja tukeminen. Varhainen puuttuminen ongelmiin (tilapäiset ja pitkäaikaiset) ja sairauksiin.	Laphan suorittamat vuosittaiset terveystarkastukset, tavallisina tai laajoina iästä riippuen.	Neuvolan ja koulun terveydenhoitajat sekä lääkärit, opiskeluterveydenhuollon määräämääkestarkastukset ja avoimet yhteydenotot, th + lääk.
Vanhemmuuden tuki, asiantuntijatiedon tarjoaminen terveydenhuollon saralla. Perheiden psyykkisen ja sosiaalisen terveyden edistäminen.	Perheiden hyvinvoinnin edistäminen.	Avoin keskustelu, mahdollisuus ottaa yhteyttä ammattilaiseen aina kun tulee keskustelun tai tuen tarvetta. Tarvittaessa perheenjäsenen ohjaus hoitoon.	Neuvolan ja koulun terveydenhoitajat sekä lääkärit, opiskeluterveydenhuollon määräämääkestarkastukset ja avoimet yhteydenotot, th + lääk. Tarvittavat terveystarkastusten ulkopuoliset yhteydenotot.
Jo todettujen sairauksien hoito ja seuranta, hyvän hoitotasapainon tavoittelu ja toimivan omahoidon tukeminen	Terveyden edistäminen, sairauksien hyvä hoito sekä tietoisuuden lisääminen omasta terveystilanteesta	Diagnostiset selvittelyt, hoidon aloitus ja seurannan järjestäminen	Hoito neuvolassa, koulutai opiskeluterveydenhuollossa tai ohjaus oikeaan hoitopaikkaan
Lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien ja psykosos. ongelmien havaitseminen ja niihin puuttuminen terveydenhuollon keinoin. Päiväkoti- ja koulutyöskentelyn sekä opiskelu ympäristön tukeminen. Jatkohoitoon ja/tai kuntoutukseen ohjaaminen	Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin sekä opiskelun edistäminen hänelle parhaalla mahdollisella tavalla	Yhteistyö ja sen jatkuva kehittäminen sidosryhmien kanssa: perheet, varhaiskasvatus, koulu yhteisö, sivistystoimi, sosiaalipalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut, avosairaanhoido, erikoissairaanhoido. Oppilashuoltoon osallistuminen. Lähetteet ja lausunnot muille viranomaisille	Tiivis yhteistyö eri tahojen välillä, yhteydenpito perheisiin

5.1.6 Nuorten työllistyminen

Tavoitteissa on myös nuorten työllistymisen edistäminen ja tukeminen. Päämääränä on nuoren hyvinvoinnin edistäminen, edistetään työllistymistä olemalla mukana tukitoimissa ja yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Tiivis yhteistyö yritysten ja eri tahojen välillä edistää työ- tai harjoittelupaikan saantia, tuo mahdollisuuden oman palkkatulon saamiseen ja sitä kautta osallistaa yhteiskuntaan, tukee oman elämän hallintaa ja hyvinvointia. Te-24 uudistuksella on tässä suuri merkitys. Lisäksi nuorten työpajatoiminnan käynnistäminen on tärkeää.